

Varga Zs. András, a Kúria elnökének beszéde a Kúria Teljes Ülésén, 2021. január 11.

Igen tisztelt Alkotmánybírósági Elnök Úr, Legfőbb Ügyész Úr, Országos Bírósági Hivatali Elnök Úr, Magyar Ügyvédi Kamarai Elnök Úr!

Tisztelt volt Legfelsőbb Bírósági és Kúriai Elnök Urak!

A Kúria tisztelt Teljes Ülése!

Megköszönöm Elnök Úr bizalmáról biztosító, támogató egyszersmind a feladatainkra figyelmeztető szavait. Mindazt, amit mondott, figyelmesen hallgattam. Igyekszem soha nem téveszteni szem elől, hogy a Kúriának a feladatait mindenkor az alkotmányos követelményekhez ragaszkodva, Magyarország érdekében, az Alaptörvény előírásaival szoros összhangban kell végeznie. Elnöki feladataimat esküm szerint, ennek tudatában fogom ellátni.

Különleges megtiszteltetés, hogy a Kúria első Teljes Ülése, amelyen elnökként vehetek részt, ennek az évnek az első Teljes Ülése. Idén ugyanis a Kúria önkényuralom által megszakított ítélkezése újra-indulásának 160. évfordulóját ünnepeljük. Magyarország alkotmányos állami működésének helyreállítását politikai értelemben az 1867. évhez kötjük. A politikai kiegyezést azonban több, mint fél évtizeddel megelőzte az 1861. évi Országbírói Értekezlet. Ennek eredményeként kezdett el újra működni a magyar királyi Kúria. A Kúriában pedig akkori elnöke, gróf Apponyi György országbíró „hazánk egyik ősi intézményét, törvényes állásunk egyik legerősebb biztosítékát, törvénykezésünk függetlenségét” látta.

Súlyos örökség ez a 160 év. Még súlyosabb az 1723, a Kúria fővárosi letelepítése, mondhatni állandó főbírósként megalapítása óta eltelt közel 300 év. És még ennél is súlyosabb a királyi végrehajtó hatalmat az igazságszolgáltatás útján korlátozó, ezáltal a hatalommegosztásban a bíróságok helyét kijelölő Aranybulla kiadásától számított majdnem 800 év. Ezt az örökséget hordozza ma a Kúria tisztelt Teljes Ülése. Mert a Kúria nem absztrakt intézmény, de nem is egy épület vagy egy bírói igazgatási szervezet. A Kúria ma mi vagyunk. Önök, tisztelt Bíró Asszonyok és Urak, és Önök között egyik bíróként a Kúria elnöke.

Ezt a sokszáz éve fennálló és ma is működő Kúriát tanultam meg tisztelni és szeretni joghallgatóként és kezdő jogászként dr. Pálincás György, dr. Köles Tibor, dr. Zsigáné dr. Halmos Katalin, dr. Kiss Zsigmond tanácselnököktől és mindenekelőtt dr. Solt Pál elnök úrtól. Mindnyájuknak köszönöm, hogy olyasmit tanítottak, ami nélkül nem fogadhattam volna el a bizalmat. Azt a bizalmat, amelyet köztársasági elnök úr jelölése és az Országgyűlés döntése által Magyarország fejezett ki tavaly októberben. A leckét pedig, amelyhez tartani törekszem magam, két szóban össze lehet foglalni: *mérték és egyensúly*.

A mérték és az egyensúly megtartása nem lesz egyszerű, mint ahogy nem volt egyszerű a rendszerváltozás után ezt a hivatalt viselő elődeimnek sem. A korábbi évszázadokhoz hasonlóan az elmúlt 30 év is folyamatos kihívást és néha kilátástalannak tűnő küzdelmeket hordozott.

Solt Pál elnök úrra hárult a feladat, hogy alkotmánybírói megbízatását hátrahagyva átvezesse a Legfelsőbb Bíróságot az önkényuralomból az alkotmányos keretek közé, majd feladatait megkettőzve az egész magyar bírói szervezetet a XXI. századba. Elnöksége idején tanultuk meg, hogy működésünk fölött ítéletet mondhat az Emberi Jogok Európai Bírósága. Köszönöm, hogy mértéket szabott, alapokat vetett és olyan példát mutatott, amely nélkül ma a Kúria nem továbbélő ősi intézmény, hanem legfeljebb szép történelmi emlék lenne.

Lomnici Zoltán elnök úr sem kis kihívással nézett szembe. Fel kellett készítenie a Legfelsőbb Bíróságot az európai uniós jog alkalmazására, az egyensúly megtartására a szuverén állam igazságszolgáltatása és az újra soknemzetiségű szupranacionális lét között. Elnöksége idején szembesültünk azzal, hogy az uniós jog alkalmazása során igazodnunk kell az Európai Unió Bíróságához. Köszönöm, hogy feladatait teljesítve helyt állt egy olyan viharos időszakban, amikor intézményes politikai támadásnak volt kitéve a magyar igazságszolgáltatás.

Baka András elnök úr a reménységet jelentette, hogy a zavaros közjogi helyzettel együtt járó politikai viharból az igazságszolgáltatás gyógyíthatatlan sebek nélkül kerül ki. Olyan kérdésekkel szembesült, amelyekre nem voltak kész válaszok.

Azokat a kihívásokat, amelyekkel közvetlen elődöm, Darák Péter elnök úr szembesült, a tavaly decemberi Teljes Ülésen már felidéztem. Most csak megismételni tudom az akkor elmondottakat. Ugyanazon a napon lépett hivatalba, amelyen hatályba lépett az Alaptörvény.

Ez a nap újra összekapcsolta Magyarország közéletét az annyiszor megszakított és mégis újjáéledni képes történeti alkotmányosságunk folyamatába. E naptól a Kúria újra sok száz éves nevét viselheti. Reá hárult a feladat, hogy egyszerre tartsa fenn a működés folyamatosságát és indítsa el a megváltozott szervezeti keretek között a Kúria életét. Sőt, neki kellett vezetnie a Kúriát akkor, amikor az Alkotmánybíróság a valódi alkotmányjogi panasz folytán felsőbbbíróságként az ítékezésünk elé újabb igazodási igényt támasztott. Köszönöm, hogy vállalta és viselte ezt a terhet, és 2021-ben, amikor átveszem feladatait, külön megköszönöm, hogy fáradhatatlanul munkálkodott a Kúria és az Alkotmánybíróság közötti egyensúly megőrzésében.

Tisztelt Teljes Ülés!

Távolabbi történetünk és közelmúltunk felidézése után nem kerülhetem meg annak felvázolását, hogy mit kell tennünk a következő hetekben, hónapokban, években. Mindenekelőtt megválaszolandó kérdés az, hogy mit gondolok a Kúriáról, és hogy mit gondolunk mi együtt magunkról.

Az elmúlt közel három hónapot folyamatos konzultációval töltöttem. Megkíséreltem – közvetve vagy közvetlenül – megismerni az Önök helyzetértékelését, a jövőre vonatkozó elképzeléseiket, javaslataikat, tanácsaikat. Amikor ma ezt összegezni próbálok, azért tehetem nyugodtan, mert elmondhatom, hogy a megválasztásom előtti meghallgatásokon kifejtett kiindulópontok helyesnek bizonyultak. Nem gondoltam és ma sem gondolok semmi olyat, amit Önök, tisztelt Bíró Asszonyok és Urak ne gondolhatnának, sőt ténylegesen ne gondolnának. Megerősítették, és ezt már most megköszönöm, hogy helyes, ha a feladataimat annak fényében törekszem ellátni, hogy *a Kúriának van elnöke és nem az elnöknek Kúriája*. Ez adja a feladataimhoz a helyes mértéket, ezért *az állandó, érdemi és valódi együttműködést* fenn kell tartanunk a továbbiakban is, megőrizve és tovább építve mindazt, amit a Kúria ma jelent.

Három eszköz alkalmazásával látom ezt megvalósíthatónak. Az első eszköz az eddigi konzultáció mechanizmusának állandóvá tétele. A kijelölt tanácselnökök és a kollégiumvezetők részvételével létrejövő Kúriai Tanácselnöki Értekezlet elé fogom tární az összes döntési javaslatomat, ha azok a Kúria egészét és nem csak az egyes ügyszakokat érintik. Meggyőződésem, hogy a Tanácselnöki Értekezlet közreműködésével biztosítható lesz a

következetes információáramlás és a bírák véleményének rendszerszintű figyelembevétele. Ha ez beválik, akkor elmondhatjuk, hogy sikerült újabb tartalommal kitölteni azokat a hatásköröket, amelyeket a Teljes Ülés, a Bírói Tanács vagy az elnök gyakorol.

A második eszköz a szakágak közötti együttműködés megerősítése. A működési módot úgy kell átalakítanunk, hogy ne csak az elnök, hanem az egyes kollégiumok vezetői is állandó meghívottként vegyenek részt egymás ülésein. A harmadik eszköz pedig az ítélkezéssel kapcsolatos, az elnöki igazgatási és a Kúria külső képviselőivel kapcsolatos feladatok szétválasztása, ideértve az egyes területeken segítséget nyújtó munkaszervezetet is. A bölcsesség és a józan mérték megköveteli, hogy ebben valamilyen formában mindazok a vezetők részt vegyenek a továbbiakban is, akik a feladatokat eddig is ellátták. Így lesz biztosított a valódi működési folytonosság.

Az utóbbi két, tisztán igazgatási területen jelentős változásokra nincs szükség. Az Országgyűlés által most decemberben módosított törvényi előírások szerint kiírtam a pályázatot a főtitkári álláshelyre. A pályázat elbírálásáig a feladattal megbíztam a jelentős bírósági igazgatási tapasztalatokkal rendelkező és fáradhatatlan munkabírású dr. Gyarmathy Judit kúriai bíró asszonyt, akit Darák elnök úr az elmúlt hónapokban már mellém rendelt, hogy a felkészülésemet segítse. Köszönöm Bíró Asszonynak, hogy elvállalta a nem könnyű feladatot.

A főtitkár-helyettesi feladatokat a tavaly kiírt pályázat elbírálásáig változatlanul dr. Suba Ildikó tanácselnök asszony látja el. Talán elárulhatom, hogy nagy örömmel az álláshelyre egyedülként pályázatot nyújtott be. Kérem megbízott Főtitkár-helyettes Asszonyt, engedje meg, hogy ezúton köszönjem meg nemcsak saját nevemben, hanem az egész Kúria nevében azt az emberfeletti terhet, amelyet 2020 során vállalnia kellett. A saját feladatai mellett ténylegesen a főtitkári tisztséget is ellátta, a közel egy éve fennálló járványhelyzet és az elnöki ciklusváltás által nehezített körülmények között.

Az Elnöki Titkárság és a Főtitkárság egyes szervezeti egységeiből létrejövő Elnöki Kabinet vezetését Dr. Berkes Lilla tanácsadó kisasszonyra bízom, aki igen régóta segíti közéleti feladataim ellátását. Köszönöm, hogy nem utasította vissza az újabb kihívást.

A korábbi igazgatási szervezet tehát alapjaiban nem változik. Az egyes összefüggő és szélesebb körű mérlegelést igénylő feladatok ellátásához tanácsadó testületeket fogok kijelölni a Kúria bírái közül.

Tisztelt Bíró Asszonyok és Urak!

Az előzőeknél bonyolultabb megfontolásokat igényelnek az ítékezéssel kapcsolatos feladatok. Ebben a körben nagyon fontos megvizsgálni a Kúria államszervezeti helyét és saját szerepfelfogását. A Kúria bíróság, az Alaptörvény szerint az ítékezést ellátó általános hatáskörű bíróságok egyike. Ugyanakkor *a Kúria más, mint a többi bíróság*. Mindenek előtt azért más, mert csak ránk jellemző, hogy a saját ítélező szintünkön egyedülként működünk. Ezt pedig a sajátos, a bíróságok jogalkalmazásának egységét biztosító alkotmányos feladataink követelik meg. A Kúria ilyenként különleges felsőbíróság, egyike a bíróságok működését meghatározó négy felsőbíróságnak. Ráadásul e vonatkozásban is sajátos a helyzetünk, mivel kizárólagos közvetítő szerepünk van egyfelől a másik három felsőbíróság, az Alkotmánybíróság, az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága, másfelől az általános hatáskörű bíróságok között. Ebben a szerepben kell kiegyensúlyoznunk a külső bírósági hatásokat, egyszerismind belső mértékül kell szolgálnunk a többi bíróság számára. A Kúriának ezért szilárdnak, magabiztosnak és megbízhatónak kell lennie.

A közvetítő és kiegyensúlyozó szerephez rendelt eszköz az Alaptörvényen alapuló formális, normatív jogegységesítő feladat. Az a feladat, amelyet nem tudunk átruházni, megosztani, szétteríteni. Viszont a vele járó felelősséget sem. Ezt a felelősséget hordozza immár minden egyedi döntésünk. A megkülönböztetett döntések, a jogegységi és jogegységi panasz határozataink pedig a törvény erejénél fogva megkerülhetetlenek. Utóbbit a decemberi törvénymódosítás – felismerhetően a Kúria elnökének alkotmánybírósági indítványára figyelemmel – pontosította. Így érdemi alkalmazásának észszerű jogértelmezés mellett már nem lehet akadálya.

A jogegység biztosításának mégsem ezek a fő eszközei, hanem a felülvizsgálati és a rendes jogorvoslati eljárások. Elsősorban ezek útján kell biztosítanunk az egységes, ugyanakkor az Alaptörvénnyel összhangban álló jogértelmezést és jogalkalmazást. Nagyon fontosnak tartom, hogy folyamatosan tudatában legyünk annak, hogy minden döntésünk a felek jogvitáját dönti el, de egyetlen döntésünk hatása sem korlátozódik az éppen elbírált ügyre. Minden egyes

ítéletünknek és ügydöntő végzésünknek a Kúria jogegységesítő feladatát kell teljesítenie, mert mindegyik a Kúria határozata. Szükséges ezért, hogy a sok tanács különböző eljárásjogok alapján hozott, megannyi anyagi jogi szabályt érvényre juttató döntése egymással összhangban álljon.

A tisztább összhang eléréséhez több eszköz is rendelkezésünkre áll. A kollégiumok közötti szorosabb együttműködést már említettem. Ennek kialakítása és fenntartása fokozott erőfeszítéseket követel meg a kollégiumok vezetőitől. Ezt – anélkül, hogy magam kérdeztem volna rá –, megint csak érintették az elmúlt hónapok konzultációi. Úgy tűnik, hogy a 2019 decemberi törvénymódosítással lehetővé tett megoldás, amely szerint a kollégiumokat elnökhelyettes is vezetheti, idegen maradt a kúriai gondolkodástól. Nem kizárt, hogy hosszabb távon ez újra megkísérelhető majd, de pillanatnyilag bölcsőbbnek látom, ha hallgatok tanácsaikra, és már a következő hónapokban kiírandó pályázatokkal visszatérünk a kollégiumvezetői és az elnökhelyettesi feladatok szétválasztásához.

A kollégiumvezetők szervezeti súlya ezen túlmenően is megerősítést igényel, aminek a rendelkezéseimre álló igazgatási eszközökkel eleget fogok tenni. Ennek része a feladataik ellátását megkönnyítő kollégiumvezető helyettesek megbízása, majd pályázat kiírása. A Polgári Kollégiumban ma is hatályosak ilyen megbízások, de a létszámát tekintve legnagyobb, és az alkalmazott jogszabályok tekintetében legszerteágazóbb ítélkezést folytató Közigazgatási Kollégium vezetője ezt a segítséget eddig nem kapta meg. Ezen úgy tudtam haladéktalanul változtatni, hogy két tanácselnököt bízam meg Kollégiumvezető Úr támogatásával. Azt a két tanácselnököt, akik az elmúlt években a közigazgatási bíráskodást érintő jogalkotási és igazgatási feladatokban tevékenyen és mindnyájunk meglegedésére vettek részt. Hasonlóképpen az átmenet biztosítására adtam megbízást a Büntető Kollégiumban. Köszönöm dr. Hajnal Péter, dr. Sperka Kálmán és dr. Márki Zoltán tanácselnök uraknak, hogy elfogadták a felkérésemet. Dr. Orosz Árpád tanácselnök úrnak és dr. Tánczos Rita bíró asszonynak pedig köszönöm, hogy továbbra is vállalják a feladatot.

A kúriai gyakorlat összhangját biztosító másik eszközt a 2020 decemberi törvénymódosítás kínálja. Ez – összhangban a saját alkotmányos hagyományainkkal és más országok felsőbb bíróságainak szokásaival – lehetővé teszi az áttérést a nagyobb létszámú ítélkező tanácsokra. Azt most nem tudom megmondani, hogy élni tudunk-e ezzel a lehetőséggel, és ha

igen, mikor. Ez újabb, valószínűleg több körben folytatott konzultációt igényel, mert semmiképpen nem szeretnék elhamarkodott döntést hozni. Pillanatnyilag az látszik célravezetőnek, ha első körben létrehozuk a valódi nagytanácsokat, de a szervezeti átalakítást még nem követi a háromtagú ítélkező tanácsokra épülő ítélkezés megváltoztatása. Erre talán néhány hónap elegendő. Ha ebben egyetértés alakul ki, második körben – leg hamarabb őszől – kísérleti jelleggel megkezdhető egyes ügyszakokban és ügýtípusokra szorítkozva az új összetételű működés. Ha pedig mindez sikeresnek bizonyul, akkor – leg hamarabb a következő év második felétől – megfontolható a teljes átállás.

Az elmúlt percekben több, egymással szorosán összefüggő, egyenként és összességükben is a jogegység hatékonyabb biztosítását szolgáló eszközről és intézkedésről beszéltem. Nem lehet kétséges, hogy ezek olyan szerteágazó feladat-csoportot jelentenek, amelynek egyes elemei állandó figyelmet és összehangolást kívánnak. Mivel nem az egyes ügyszakokon belüli feladatokként jelentkeznek, hanem éppen az összes ügyszakra vonatkozó általános rátekintés szükséges, meggyőződésem szerint az elkövetkező években a koordinált döntés-előkészítés önálló elnökhelyettes nélkül nem képzelhető el. A pályázat előkészítése folyamatban van, annak elbírálásáig a koordinációs feladatokkal – nyilván korlátozott hatáskörrel – a Darák elnök úr által már egy évvel ezelőtt kijelölt Dr. Patyi András tanácselnök urat bízom meg. Köszönöm Professzor Úr, hogy tudósi, vezetői és bírói tapasztalatával, konkrétan pedig a jogegységi panasz-eljárás modellezésében, a szabályozás finomhangolásának előkészítésében betöltött szerepét továbbfolytatva a segítségemre lesz.

Az előzőekben felvázolt tervek megvalósítása nyilván jelentős mértékben függ az ügyforgalomtól. Pillanatnyi ismereteink szerint lehetőségünk lesz kitölteni a jogszabályok által biztosított kereteket, de – amint a decemberi törvényjavaslathoz kapcsolt miniszeri indoklás is utal rá – a 2020. évi adatai nem alkalmasak az alapos hatásvizsgálatra. Arra viszont kifejezetten lehetőséget kínálnak, hogy újragondoljuk az ügyelosztás rendjét.

Látjuk, hogy az elmúlt években az ügyelosztás rendje indokolatlanul és egyoldalúan hangsúlyossá vált. A már említett konzultációk tanulsága szerint ez a Kúria legalább többségi véleménye is. A túlhangsúlyozás nemkívánatos mellékhatásaként az a látszat alakulhat ki, hogy csak egyetlen ítélkező tanács teljesen törvényes, független és pártatlan, az összes többi,

különösen pedig a tanácsokat kijelölő vezető nem az. Ezt pedig a saját nevemben és a Kúria nevében is a leghatározottabban, egyszer és mindenkorra vissza kell utasítanom.

Ennek ellenére nem tekinthetünk el attól, hogy az ügyelosztási rendről törvény rendelkezik. Ennek pedig a Kúria a jogorvoslati eljárásokban, de az Alkotmánybíróság és az európai felsőbbíróságok is nagy jelentőséget tulajdonítanak. Indokoltan vagy indokolatlanul mindez újra az érdeklődés középpontjába került. Nem kerülhetjük el tehát, hogy átgondoljuk – akár több lépésben is – az ügyelosztási rendet és különösen annak elveit.

Első lépésben – már a következő napokban – ismételten át kell néznünk a kollégiumok által már megtárgyalt szöveget. Biztosítanunk kell, hogy az egyes kollégiumok kialakult szokásait fenntartva érvényesüljön a tényleges ítélkező tanácsok kijelöléséig tartó ügyelosztás. Ennek – ide értve a jogegységi panasz-tanácsot is – két alapvető elve a *rögzített rend és a szeniorátus*. Ezek által a törvények és az Alkotmánybíróság értelmezésének megfelelően a ténylegesen eljáró tanácsok összetétele és a bírák személye tekintetében biztosítható az előreláthatóság, a kiszámíthatóság és a nyilvánosság. Jelentősebb változás csak a Közigazgatási Kollégium esetén lehet szükséges, mert úgy látom, hogy a tavaly bekövetkezett hatáskörváltozások által igényelt szervezeti megoldások nem teljesen váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Különösen a fellebbviteli és a felülvizsgálati tanácsok elkülönítése nem megnyugtató, de a végzések elbírálásának rendje is átgondolást igényel. A konkrét, az elmúlt hetekben hozzám érkezett tanácsokra és az ügyérkezés hatására is figyelemmel kialakított részletes elképzeléseimet még ezen a héten el fogom juttatni a kollégiumokhoz, és kérem, hogy a lehető leghamarabb tárgyalják meg azokat. A következő lépés már a valódi nagytanácsok létrehozásával összhangban történhet. Ennek módját annak idején szintén közösen alakítjuk.

Tisztelt Teljes Ülés!

Mindezeket a törekvéseket már most is az Önök tanácsaira támaszkodva alakítottam ki. Ezek nagy része a közeljövő feladatait érinti. Természetesen szükség van arra, hogy a távolabbi célokra is figyeljünk. Az a tekintélyt biztosító múlt, amelyet felidéztem, megengedi, hogy a jövőnket is nyugodt méltósággal tervezzük. Megengedi, hogy ne más intézményekhez viszonyítva határozzuk meg önképünket, hanem azt önállóan, függetlenül alakítsuk ki. Sőt, azt is megengedi, hogy ne ragaszkodjunk feltétlenül aktuális jogi divatokhoz.

Olyan Kúriaként kell működnünk, amelynek bírái Magyarország nagytekintélyű felsőbbbíróságának bíráiként össze tudják hangolni az egyes ügyek eldöntéséhez szükséges aprólékos dogmatikai megfontolásokat az Alaptörvény érvényesítésének általános követelményével. A Kúria elnökeként kötelességem, hogy minden nap törekedjek tenni valamit, ami megkönnyíti az Önökre ruházott felelősség viselését. Ennek szükséges eszköze az először a tanácsok, majd végső célként a minden egyes bíró munkáját személyesen segítő, tanácsadói rendszer fenntartása és fejlesztése. Azon leszek, hogy ez a törekvésem nagyon hamar érzékelhető legyen.

Tisztelt Bíró Asszonyok és Urak, tisztelt Teljes Ülés!

Köszönöm, hogy kúriai működésem első napjától befogadtak, és segítettek a felkészülésben. Továbbra is számítok az együttműködésükre és Önök is számíthatnak rám. Hasonlóan számíthat együttműködésemre a törvények keretei között Magyarország ügyészi szervezete, az ügyvédi kar és mindenki, aki a Kúriától kér döntést az ügyében. Számíthatnak arra, hogy a Kúria tekintélyét, autonómiáját és bírái függetlenségét védelmezni fogom. Minden helyzetben és mindenkivel szemben. Tenni fogom ezt tudva, hogy Magyarország Kúriája nem lehet függetlenebb, mint Magyarország. Tenni fogom ezt az Alaptörvény és a jogszabályok szoros megtartásával akkor is, ha mások részéről megértéssel találkozunk, és akkor is, ha meg nem értéssel. Ehhez kérem az Önök támogatását és a Jóisten segítségét!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket és türelmüket!